

COMPLIANȚA TERAPEUTICĂ

Definiție: Complanța terapeutică reprezintă concordanța dintre indicațiile și interdicțiile formulate de medic și aplicarea lor efectivă de pacient.

Sinonim: aderență terapeutică

În situația în care această concordanță este scăzută se folosește termenul de non-complanță.

Exemplele cele mai obișnuite de non-complanță sunt:

- Nerespectarea modului indicat de administrare a tratamentului
  - Este o situație relativ puțin frecventă
  - Cel mai frecvent apare în cazul:
    - tratamentelor antibiotice cu administrare din 6 în 6 ore
    - tratamentului conjunctivitelor cu picături oculare (ziua se administrează la 1 oră iar noaptea din 2 în 2 ore)
- Nerespectarea interdicțiilor formulate de medic
  - Este pe departe situația cea mai frecventă
  - Exemple:
    - Renunțarea la fumat în timpul unei viroze respiratorii
    - Renunțarea la consumul de alcool în timpul tratamentului cu unele dintre antibiotice
- Neprezentarea la termenul stabilit pentru controlul medical:
  - Este o situație frecvent întâlnită în stomatologie
- Externarea din spital la cerere
  - Este o situație rară
  - Pacientul poate solicita externarea sub semnătură la orice moment al internării
  - O situație particulară o reprezintă unii bolnavi psihici, pentru care asumarea răspunderii legată de externare contrar indicațiilor medicale îi revine uneia dintre rudele de gradul I (soț / soție, părinți, frați / surori, copii).

Factori care influențează complianța terapeutică:

- Caracteristici individuale ale pacientului
  - Vârsta:
    - complianța terapeutică maximă se întâlnește la copii
    - complianța terapeutică minimă apare la adolescenți
  - Sexul:
    - Femeile sunt mai compliante la tratament decât bărbații

- Nivelul de educație:
  - În general complianța terapeutică crește proporțional cu nivelul de instruire
  - Excepție face personalul sanitar: medicii, asistentele medicale, dar mai ales farmaciștii
- Caracteristici ale schemei terapeutice
  - Complexitatea schemei terapeutice:
    - cu cât schema terapeutică este mai complexă (multe medicamente cu orare diferite de administrare), cu atât complianța terapeutică scade
  - Efectele adverse ale medicamentelor:
    - efectele adverse ale medicamentelor pot determina întreruperea din proprie inițiativă a tratamentului
    - este esențială informarea pacienților cu posibilitatea apariției unor efecte adverse și faptul că, în general, ele sunt tranzitorii
  - Efectul placebo:
    - Definiție: orice efect terapeutic nejustificat din punct de vedere farmacologic
    - Situații în care de validează:
      - Efect terapeutic după administrarea unei substanțe inactive (ex. apă distilată)
      - Efect terapeutic după administrarea unei substanțe active, dar în afara spectrului de acțiune al substanței (ex. ameliorarea cefaleei după administrarea unui antibiotic)
      - Efect terapeutic după administrarea unei substanțe active, în spectrul de acțiune al substanței, dar nejustificat de repede sau de intens (ex. cuparea anxietății din atacul de panică după administrarea per os a unei benzodiazepine)
    - Metode de creștere a efectului placebo
      - Modul de prezentare al medicamentului
        - Exemple:
          - „injecții franțuzești”
          - ce bine a mers la un pacient cu aceleași simptome un anumit medicament
      - Modul de condiționare al medicamentului
        - Efect placebo maxim la perfuzii
        - Dintre tablete, efectul placebo maxim îl au cele viu colorate

- Popularitatea medicamentului în populație
    - Pe primul loc în popularitate se află vitaminele
    - Le urmează îndeaproape medicamentele antiinflamatoare nesteroidiene și antibioticele
  - Accesibilitatea medicamentului
    - Cu cât un medicament este mai scump și mai greu de găsit, cu atât efectul placebo este mai mare (cu condiția ca în final pacientul să-l poată obține)
- Caracteristici ale bolii
  - Dintre variabilele legate de boală, cea mai mare influență asupra complianței terapeutice o are „gradul de amenințare de boală perceput de pacient”
    - Exemplu: la pacienții alcoolici „exagerarea” rezultatelor negative ale analizelor de sânge poate prelungi perioadele de abținere
- Caracteristici ale relației medic-pacient
  - Transferul – relația dinspre pacient înspre medic
    - Transferul pozitiv (pacientul are încredere în medic, îl stimează și îl apreciază) favorizează complianța terapeutică
  - Contratransferul – relația dinspre medic spre pacient
    - Contratransferul nu influențează complianța terapeutică

Importanța evaluării complianței terapeutice

- Evaluarea retrospectivă a complianței terapeutice
  - Un pacient anterior non-compliant în trecut este probabil non-compliant în prezent
  - În cazul unei non-complianțe terapeutice anterioare trebuie identificați factorii care au generat-o și corectarea acestora
- Evaluarea complianței terapeutice actuale
  - O evoluție clinică nefavorabilă nu implică întotdeauna non-complianța terapeutică – există non-respunde la un tratament specific
  - O evoluție clinică favorabilă nu implică întotdeauna complianța terapeutică

Evaluarea complianței terapeutice

- Metode subiective
  - Relatările pacientului – reflectă de cele mai multe ori complianța terapeutică legată de administrarea medicamentelor
  - Relatările aparținătorilor – utile pentru respectarea interdicțiilor formulate de personalul medical (renunțarea la fumat, la consumul / abuzul de alcool, evitarea sedentarismului sau a altor comportamente nesănătose)
- Metode obiective
  - Evoluție clinică
    - Are valoare doar orientativă:
      - O evoluție clinică nefavorabilă nu implică întotdeauna non-complianța terapeutică – există non-responderi la un tratament specific
      - O evoluție clinică favorabilă nu implică întotdeauna complianța terapeutică
  - Metodele biochimice
    - Nu sunt folosite în mod curent
    - Sunt folosite în situații particulare:
      - În studii clinice pentru determinarea farmacocineticii unor medicamente noi
      - În cazul medicamentelor la care registrul terapeutic ( ) este foarte aproape de registrul toxic (dozele de la care se pot valida efectele toxice ale medicamentelor)
        - Exemple:
          - tratamentul de digitalizare rapidă al insuficienței cardiace
          - tratamentul cu săruri de Litiu sau valproat / acid valproic al Tulburării Afective Bipolare
  - Tehnica de numărare a medicamentelor
    - Prescrierea unui număr insuficient de medicamente până la data controlului medical și atitudinea pacientului – prezentarea mai devreme sau la timp pentru controlul medical

Creșterea complianței terapeutice:

- Asistarea pacientului în administrarea tratamentului
  - Schemă explicită referitoare la modul de administrare a medicamentelor (există formulare tipizate)
  - Însemne ajutătoare pe ambalajul medicamentelor
    - Exemplu – numerotarea medicamentelor anticoncepționale
- Aplicarea metodelor de condiționare în creșterea complianței terapeutice
  - Condiționarea clasică
    - asocierea administrării medicamentelor cu orarul meselor – acestea nu sunt uniform distribuite pe parcursul a 24 ore
  - Condiționarea operantă
    - automonitorizarea efectelor tratamentului
      - exemplu: tratamentul antihipertensiv – determinarea TA înainte și la 1 oră după administrarea tratamentului